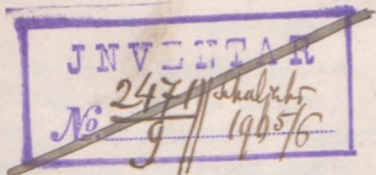

161. 73. В. Щурат.

2

Зарвахиця.

З печатні В. А. Шийковського.
1902.

Марії Примівній

Директорці

„Руського Інститута для дівчат“

в Перемишлі

автор.

I 236.701

BIBLIOTEKA NACZNIOWSKA
Państw. II. Gimnazjum we Lwowie
DZIAŁ VII.: UKRAIŃSKI

195

2962 K 220/204

1. Чудотворна криничка.

На мірнім, затишнім Поділю
селó, як дрі́жка на весілю.
Красуєть ся розкішним ста́ном,
приодяглось дрімучим ла́ном,
ненáче стрічкою яркóю
підперезáло ся рікóю,
а сóвним га́єм над руча́єм
голівку вбрáло, як розма́єм.
Під га́єм з кра́ю є каплі́чка
і чудотво́рна крини́чка
і хáтка біла мов стражні́ця, —
живе́ в ній зна́хорка «черни́ця»,
У га́ю, се́ред піль простóрих
збирає зі́ле, лі́чить хóрих,
що дня віно́к Пречі́стій злóжить.
І нішком-ти́шком поворóжить.
Ко́ли в каплі́чці є лю́днійше,
во́на про чу́до найно́війше
складо́м ева́нгельським гово́рить.
Крини́чка спра́вді чу́до тво́рить.
Ко́ли, бува́ло, на розра́ду

само́тний біля не́ї сяду,
вона́ заплéще, захлюпо́че,
ненáче щось повісти хóче.
І хоч не скáже, хоч не вміє,
а в дýшу спóминів навіє.
І враз уста́не гай шуміти,
пта́х пісняю згуби́ть, за́пах — цвѣти,
а з піснї, з за́паху і з шóму
кринїчка вітвори́ть задóму.
Все, що лягло́ забу́те в грóбі,
знайдéть ся враз живé при то́бі;
знайдéш весня́ну ща́стя мрію
в наро́дних вістях про Марию.

2. Чернець з Київа.

З Тата́рських рук прийма́в смерть Киї́в.
Чого́ живце́м ого́нь не виї́в,
ішло́ під меч, ішло́ в нево́лю.
Вті́к лиш оди́н черне́ць на во́лю.
Степо́м, яро́м, здовж рік, ліса́ми,
як за́яць вітрово́лений пса́ми,
біг, не спивя́ючись на хви́лю,
аж став на га́лицькім Поді́лю,
аж став над Стрі́пою-ріко́ю.
А те́мна ніч над голово́ю.

У тілі жар, на тілі рани.
Куді не звернеть ся, не гліне,
самотно, пúсто, мёртво, глúхо.
Не бáчить зір, не чýє úхо.
Лиш у блакиті мліють зóрі,
лиш вітер з листем плаче в бóрі.
Заплакав же й чернець в знесилі:
„О Ти, що в найприкрійші хвилі,
ведеш усїх до Свóго Сїна,
моя Провіднице єдина,
вкази мету моїм дорóгам,
моїм страждáням і трівóгам!“
Впав на колїна, сёрце тóмить,
а сон підходить, сїлу лóмить.
Заснув сердéчний на мураві.
І бáчить в снї, немóв на яві:
над ним Пречїста; кóло Нєї
два áнгели; в руках — лелєї.
Він рúку простягає в гóру.
Вона край Свóго Омофóру
емú дає, дає й підно́сити...
Аж ось і нєбо зємлю рóсить.
Просну́всь чернець. Глядїть: поляна
над рїчкою. А рїчка з рана
під я́сним сóнцем аж палїть ся.

Зирк на траву — щось в ній блищить ся.
Іде — кринічку бачить чісту,
а над кринічкою Пречісту
з малим Дитяточком на лоні.

Пізнав Єї в сьвятій іконі.

Впав під іконою сьвятою:

„От тут зрівнав ся я з метою! —
сказав, — тут я молюсь буду,
щоб на всяк час для всього люду
моя мета метою стала.

А місце, де крізь сон зарвала
край риз сьвятих слаба десниця,
нехай назветь ся — Зарваніця.“

3. Князь з Галича.

Князь з Галича загрів на розі.
Бір стрепенув ся, зьвір в тревозі.
Розбіглись пси на всі усюди,
счинили гамір княжі люди.
Аж враз озліть ся князь і стане.
У Зарваніцю йдуть прочани.
„Що за зухвалість в тим народі!
На всі вітри їх! Проч! І годі!“
Слова князя — закон прислужі.
Та князь з коня падє в недужі.
Все в пополох. Чого не роблять,

нічим князеві не пособлять.
Вже ліків брати князь не хоче.
Смерть глянула у княжі очи.
Всі обступили смертне ложе.
Хтось вість приніс: чернець поможє!
В мить до цілющої криниці
три гонці мчать до Зарваніці.
Знайшли черця. Чернець їм каже:
„Велике беззаконє княже!
Недуг він тим лиш одолїє,
колі сам честь віддасть Марії“.
Малій часок — малá година.
Несє князя сумна дружина.
Лиш раз князь на ікону гляне,
аж вид єго яснійший стане.
Лиш раз напивсь водї з криниці,
здоров вернўв ся з Зарваніці.
А над криницею до року
каплицю відвигли високу.

4. Турецький набїг.

Бучач, Будзанів і Підгайці
спалили Тўрки і Ногайці.
Під Зарваніцею до нинї
в Полїсюках лежить в руїні
старезний замок, що про лихо

лиш з бурянами шéпче тíхо.
Сказáвби він, коли-б мав мóву,
про давнинú і лю́дям слóво,
про ріки крóви, про пожáри,
про те, як і єгó Татáри
палили, взявши Зарваніцю;
як в лісі віднайшли капліцю.
Сказáв би зáмок, áле гóді!
Є вість глухá про те в наро́ді,
як із капліці Бóжа Мáти
звертáла кúлі на армáти,
звертáла кúлі на рушніці;
як не́вир втік з під Зарваніці,
що вже займи́ла ся пожáром;
як зно́ву сілував ся дáром
від зáмку до капліці влзти;
як та сховáла ся без вісти
в підзéмні про́пасти безслі́дні;
як ме́рли з óстраху негідні;
як Мáти Бóжа у капліци
явілась зно́ву в Зарваніци...

5. Стефан Рисан.

У Зарваніци жив замо́жний
госпо́дар — пра́ведник побóжний,
Стефа́н Риса́н — примі́р грома́ді,

краса́ в Христо́вим виногра́ді.
Не́раз моли́в він так Мари́ю:
„Коли́ Тебе́ проси́ти сьмію,
то про́шу лиш, дай знак чудесний,
що весь мій вік був пра́вий, че́сний“.
Раз на ніч ви́бравсь він поля́ми
по сіно чо́тирма вола́ми.
Воли́ йдуть пі́няво та спірно.
Стефа́н за день втоми́всь незмірно;
робі́в і в по́ли й на обо́рі.
По не́бу дивлячи́сь на зо́рі,
під скри́п ярма́ здри́мавсь на во́зі.
Збуді́всь, — аж я́сність на доро́зі.
Воли́ — на вко́лішках — в дві па́ри;
з горі́-ж мов бли́скавка з під хма́ри
заблі́сла, вві́сла і не га́сне.
Доро́га, по́ле, лі́с — все я́сне.
А в я́сности — Христо́с Розпа́тий.
Як жи́тний ко́лос в по́ли зжа́тий,
Стефа́н схили́в ся у доло́ні.
Підві́всь — Розпа́те є в іко́ні.
Тогді́ вже кляк, перехресті́в ся,
і щі́ро. щі́ро помоли́в ся,
за знак подя́кував Мари́ї,
в село́ дав ві́сть про дивні ді́ї.

6. Андрій.

Вставав Андрій до сонця сходу,
не жалувал ніколи ходу,
йшов до каплички, до Марії,
носив їй серця свого мрії.
Зирнуло сонечко в капличку, —
в Марії осьміх був на личку;
до боговійного хлоп'яти
всьміхалась люба Божої Мати.
Раділо серденько в хлопчині.
А рік за роком ліне, ліне,
несе і гоже і негоже.
Вже старець ляг на смертне ложе.
А з півночи каганчик гасне.
Щось в двірех стало ясне, ясне,
ні місяць світить, ні зоріє.
„Се Ти, Пречиста? Ти, Маріє?“
— А хто-ж би, як не я, мій сину!
Бував ти в мене кожду днину.
Днесь я приходжу в хвілю смерти —
з лиця слезу тривоги стерти. —
І гладить лагідно, з легенька
сму головку наче ненька.
І поцілуй кладе на скрانی...
А з неба смуга світла кане,

падé в вікóнце, до погóга, —
кладéть ся стéжка — шлях до Бóга.

7. *Вдова і попович.*

З селá прийшла вдова́ в капліцю.

Слезóю зрóшує земліцю.

„Маріє! — ка́же, — крáсший дар би

Тобі налэжавсь, нїж ті скáрби,

що їх Тобі отсé полóжу --

любóв і сéрце — все, що мóжу.

Мій син, дитя́ моє єди́не

не здúжає. Ратуй, бо згíне!“

На óбраз глянóула в надїї, —

мов осьміхнóв ся вид Марїї.

Пійшла вдова́, а чéрез хвїлю

явївсь попóвич у похмілю.

„Маріє! — ка́же, — до загі́ну

я гóрду полюбїв дївчїну.

Те срі́бне сéрце днесь принóшу.

Склонї єї до мéне, прóшу.

А скóро стáнеть ся, як хóчу,

цїлú тебé я озолóчу“.

На óбраз глянóув він в надїї,

та мов нахмóривсь вид Марїї.

А лéдви нічку днїва спéрла,

в попóвича дівчи́на вме́рла.
А вдóвин син на ра́нні ро́си
здоров, як ри́ба, клав покóси.

8. *Ткаля.*

Лягла́ на тка́цьку ха́ту змо́ра.
Оте́ць поме́р, а ма́ти хо́ра
лежи́ть, не ру́шить ся з посте́лі.
Вже шéстий місяць невесeлі
думки́ триво́жать до́чку — тка́лю.
За свѣт ці́лий забу́ла в жа́лю.
Тче шéстий де́нь вже полотeнце,
вже шéсту ніч пли́ве чо́вeнце,
пли́ве то в сей то в той бік ля́ди.
Мабу́ть вона́ не дасть вже ра́ди,
бо голова́ без сну, як п'яна.
А тут скінчи́ти би до ра́на,
добу́ти гріш на хлі́б, на лі́ки.
І так вже ві́нна до апті́ки.
Плава́й чо́вeнце!... Ні, не сі́ла.
На ру́ки го́лову зві́сіла.
Засну́ла... Аж тут скрип у ха́ту.
Війшла́ осóба. До ва́рштату
прості́сичко тихце́м підхо́дить.
Згас ка́ганець. Їй се не шко́дить.
Від не́ї ясність бе о сті́ни,

що в хаті відко як за дніни.
На ляді нїтку кожду відко.
Човенце скаче швідко, швідко...
Трас! — і в останне стўкла ляда.
Збудїлась ткаля: „Чи сну зрада?
З чиїх же рук півсётки тїї?...“
А гóлос каже: „З рук Марїї“.

9. Галуся.

Зазолотїлась сонцем рїчка,
скупáлась в зóлотї каплїчка,
запахла з цвїту огорóжа,
аж осьмїхнўлась Мати Бóжа.
А пéред Нéю, нїби цвїтка,
схилїла гóлову сирїтка,
схилїла ясну дóлї, дóлї, —
в очáх двї слéзи, в сéрци бóлї.
„Пречїста Дїво, йду до Тéбе,
як птáшка в тўчу, в час потрéби.
Одна я в сьвїтї, як билина:
приймї менé до Тво́го Сїна.
Вино́к з лелéї, з рож принóшу;
щоб не зівя́в, слезо́ю зрóшу.
Сказáло сóнечко: добрáвїч!
В село́ пїйшла́ Галу́ся на нїч.

Засну́ла. Снить ся їй небозі:
стоїть Пречіста на порозі;
в рука́х віно́к — лелє́я, ро́жа;
і так гово́рить Ма́ти Бо́жа:
„Дівча́, до тебе йду в потре́бі.
Твій жаль я ве́чер чу́ла в не́бі;
твій жаль почу́вши, сходжу швидко.
Отсе́ віно́чок твій, сирі́тко.
На скрань єго́ тобі поло́жу.
Явля́й ся в нім в осе́лю Бо́жу!“
Мину́ла нічка. Со́нце вста́ло.
Дівча́ як спало, так і спало.
Голо́вка краса́на скрі́лась в цвѣти,
а ду́шка я́сна — у блакі́ти.

10. *Марійка.*

Йшла в по́ле жа́ти бі́дна ма́ти.
Когó-ж лиши́ти при дитя́ти?...
Пречі́сту мо́лить: „Ти будь нині́
опі́кою мо́їй дити́ні!“
Єще́ ко́пій не вжа́ла мо́же —
бе́ дзві́н трево́гу. „Мій Ти, Бо́же!
Рату́й дити́ну, бо спали́ть ся!“
З розпу́кою біжи́ть вдови́ця.
Прибі́гла, — ха́та йде з пожа́ром.
„Марі́йко, до́ню!“ — клі́че да́ром;

ніхто потішити не сьміє.
А ма́ти пла́че. ма́ти мліє,
аж со́нце в жа́лощах за́ходить.
А з бо́ру ніби дру́ге схо́дить,
мов дру́ге со́нце для вдови́ці, —
іде́ Марі́йка від каплі́ці.
Як кінеть ся до не́ї бідна:
„Ти зіронько мо́я погідна!
ти де бу́ла, моє коха́не?“
— Я, ма́мочко, бу́ла при па́ни.
Така́ висо́ка, га́рна, не́не,
рані́сїчко прийшла́ до мене́,
мене́ умі́ла, вбра́ла чи́сто,
дала́ на ши́ю те намі́сто,
вплела́ в воло́се стрі́чку-чі́чку
і повела́ аж над крини́чку.
Тако́го я́гід там, тако́го!
Я їх наї́лась мно́го, мно́го.
Аж па́ні ка́же, що: не мо́жу
вже бу́ти до́вше. Ту́ю ро́жу
мені́ зірва́ла на до́браніч.
І віді́йшла́ в каплі́чку на ніч...

11. *Епільос.*

Казав поёт — не тямлю вже який —
казав якийсь поёт:

Хто ста́не вірити в наш час осьвіти
в ті чудеса́ дїдів, що є їм віра
хиба́ посеред те́много наро́да?

Чи-ж після всїх тих борб, змага́нь уто́мних,
з яких осьвіта вийшла все побїдно,
наста́ти ма́ла б зно́ву в ца́рстві ду́ха
всевла́дна ніч, сліпа́ в своїй упра́ві?...
Ніко́ли в сьвіті! — Чоловік стреміти
повінен вічно в со́нішну країну!

Та в зе́мнім трівку він ледві́ коли́ вже
зжене́ оста́нну тїнь з тих таї́н засьві́тських,
які єго́ довко́ла обступі́ли.

Одна́к, що-б він не уляга́в зневі́рі,
серед шляху́ не па́дав у знесі́лі,
то від коли́ски аж у домові́ну
як дїтвака́ веде́ єго́ за ру́ку
вселю́дський до́брый пово́датор — ге́ній
по́езиї в коро́ні з я́сних зьві́зд.
І ско́ро тільки в се́рци чоло́віка
сумні́в посе́є сі́мена́ тревóги,
єму́ під но́ги ге́ній ме́че цьві́ти
з лева́д надзе́мних — із сьві́тів чуде́с.

В серпни, 1901. р.

